

Alma Mater/ Samtale med Kirsten Thorup

NANNA LYSHOLT HANSEN

Nanna Lysholt Hansen (NLH): Jeg genbesøger mit hjem. Ser, lytter, er. Men jeg er her med dig, og du ser mig. Her! Du skal se forvandlingen, vi skal lege sammen, mor.

Kirsten Thorup (KT): Det er jo dagligdagen! Det er det, kvinderne har ført ind i kunsten. Det var fraværende. For dagligdagen i hjemmet ... det var ikke mændenes gebet... Men så blev det kaldt kvindelitteratur... det var et nedsættende begreb ... Og så blev det kaldt bekendelseslitteratur. Nu har mændene så overtaget den genre, altså, med fuld udblæsning. Ja, så bliver det noget helt andet, og noget meget større, det gør det jo altid. Men det begreb, kvindelitteratur, det kom der i 70'erne, fordi der kom så mange kvinder til faget. Jo, for i forhold til 60'erne, hvor jeg begyndte, dengang var der ikke særligt mange kvindelige debutanter, men det var der i 70'erne. Det var epokegørende.

NLH: Så kom 80'erne og 90'erne.

KT: Men altså der i 70'erne ... det var en meget politisk tid. Men det var ligesom, det stoppede der. Det kom ikke videre end det.

NLH: Jeg er vokset op i 80'erne, ung i 90'erne ...

i 00'erne var graviditet, fødsel og moderskab slet ikke et tema i kunsten og litteraturen.

KT: Ja, for der kom det der backlash, og vi var ikke kommet derhen ... hvor de unge kvinder virkelig prøver at beskrive ... hvordan er det at ligge der? Gør det ondt?

NLH: Og følelserne og tankerne omkring det hele. Altså, hvis man synes, at det er svært ...

KT: Ja, er det så, fordi man ikke kan finde ud af det? Ikke kan finde ud af at føde? Ikke kan finde ud af at være mor?

NLH: Mater er en moder. En, som er frugtsommelig, et dyr, en hustru, en ægtefælle, en kone.

KT: Men også kvinde i al almindelighed.

NLH: De gamle kvinder kaldes Moder, Morlille.

KT: Ja, at man ikke bare springer ud som mor, fordi det er kvindens natur. Nej, det er *ikke* kvindens natur. I 60'erne, da jeg var gravid, da var der ingen bevidsthed om det, af nogen art. Altså, nu snakker jeg om kollektiv bevidsthed. Du ved, modstand kan ikke opstå, før man bliver bevidstgjort, bliver bevidst om, at noget kunne være på en anden måde ... og der skal mange til for at bryde et tabu. Hvis man bare er én, så er man bare den der freak, der er ulækker. Det kræver en kollektiv bevidstgørelse mod nogle vedtagne normer, eller fordomme. Sådan som jeg har oplevet det, der var man helt, helt alene.

NLH: Vi sad der helt alene.

KT: Så gik jeg med barnevognen, og han, barnets far, gik på kunstakademiet. Fædrene dengang var ikke særlig meget inde over, det var de ikke. Sådan var tiden dengang.

NLH: Hvad skulle du lave, når du sad der helt alene.

KT: Jeg følte mig totalt alene, faktisk. Og ligesom lænket. Til det barn. Så jeg begyndte at skrive digte, da jeg sad der helt alene.

NLH: Mater er en gudinde. Kybele, Venus af Terra.

KT: En amme. En stamme, moderstammen.

NLH: Et træ med stub og aflæggere.

KT: Min fødeby, mit fødeland.

NLH: Min Frembringerinde, Skaberinde: Min kilde, min rod, min oprindelse. Mater er årsag til noget. Eller nogen.

KT: Og det var ligesom at være landet på en anden planet nærmest. Jeg oplevede, at det at blive gravid, det var noget, som jeg havde svært ved at forholde mig til ... jeg havde en mærkelig fornemmelse ... det føltes urealistisk, science fiction-agtigt, at være gravid. Det der med, at det er naturligt, det følte jeg ikke. Det er mærkeligt, at der er én inde i min krop ... som science fiktion. Men det var jo ikke noget, jeg sagde til nogen, at det føltes meget stærkt som science fiktion, at der kunne vokse et

menneske inde i én. Et barn i min mave. Det havde jeg svært ved at forholde mig til. Det var så fremmed for mig.

NLH: Og når der ikke bliver talt om det, så bliver det jo også endnu mere fremmed ... og lukket om sig selv.

KT: Ja, og det graviditetstøj, man kunne købe, det var sådan nogle telte. Maven måtte ikke kunne ses, det fysiske måtte ikke kunne ses, det generede folk. Man skulle ikke skilte med det. Det ville være uanstændigt.

NLH: Du blev selv født hjemme på spisebordet, men du skulle føde dit barn på hospitalet?

KT: Ja, det var, fordi der var det der hysteri i 60'erne omkring hygiejne. Med god grund, men jeg havde ingen kontakt med mig selv eller det at være gravid. Som om man går ind i en anden surrealistisk tilstand i stedet for en naturlig tilstand. Jeg var utilpas hele graviditeten, men om det var fysisk eller psykisk. Jeg ved ikke, hvad der kom først.

NLH: Langsomt skrider arme og ben ud, og bevægelsen griber om ting, der er nærmest, og læberne snubler over stumheden, som har båret dem hen mod stenens forvandling.

KT: Men digtene i *Indeni – udenfor*, handlede jo også om mig selv. Det er dér omkring fødslen, graviditeten. Og så lige efter, og det er klart, digtet siger noget om den sindstilstand, jeg var i dengang. Det blev afsættet for mig, men jeg skrev jo ikke no-

get om fødsel, ikke antydningen. Men jeg var slet ikke bevidst om mit materiale dengang.

NLH: Det blæser på stenen, den kan ikke komme ud. Stenen kan tale. Stenen ligger ubevægelig.

KT: Digtet har mange associationer til inde i kroppen og indeni bevidsthed ... og udenfor.

NLH: Og det der med at være inde i en sammenhæng eller uden for en sammenhæng.

KT: Det med dig og den gravide cyborg-performance, det har jeg haft så tæt på mig. Jeg kom i en læsekreds i Astrid Noacks Atelier, hvor vi læste nogle teoretiske, filosofiske værker om moderskab og gæstfrihed. Det var research til min bog, med mor og datter-dramaet. Og så læste jeg omkring samme tid dine overvejelser og refleksioner over din *Dear Daughter*-performance.

NLH: CTG-hoved. Cardio hjerte. Toco sammen-trækning. Et grafisk hoved tegnes. Fra hjerte til hoved, til skærm til print, registreres impulser.

KT: Jeg fødte min datter på Frederiksberg Hospital i 1965.

NLH: Jeg fødte min datter på Hvidovre Hospital i 2013.

KT: Men dengang jeg fødte, var der slet ikke al den overvågning, som der er i dag. Hvor fødslen nærmest er sådan en teknologisk maskine.

NLH: Kl. 04.37 fødes levende pige i SOA. Du er si-

nister occiput anterior. Baghovedknoglen op, næsen ned, skuldrene på tværs. Afnavles i ro og mag af vir. Vir er ...

KT: En mand. En mandsperson.

NLH: Et mandfolk, en voksen mand. En ægte-mand, husbond, mand. Min elsker, et handyr (en mand, som elsker som et dyr).

KT: Vir er også prægnant. En tapper mand, en mand udrustet med alle mandlige egenskaber.

NLH: Vir er (også) en soldat, et mandskab af fod-soldater, et fodfolk. Vir er mennesker (i modsætning til guder, dyr, mig, os).

KT: Jo, men også mere betydningsfuld ... men ...

NLH: Vir skal sætte sig ned nu.

KT: Dengang jeg fødte, var systemet ikke så teknologisk udbygget, som det er i dag. Men det var et regelsystem, som ligesom kørte hen over den fødende. Det der helt barbariske med, at man ikke havde barnet hos sig lige efter fødslen. Men det var ideologien dengang, mødrene skulle have fred. Vi havde vores børn en halv time fem gange i døgnet. Men ikke om natten, selvom min mælk den flød i stride strømme.

NLH: Intramuskulær indsprøjtning. Syntetisk kærlighedshormon til mater. Må den største muskel tage sig sammen. Trække sig sammen, trække sig tilbage. Hurtigt og sikkert, lukke sig om sig selv.

KT: Liv og moder gennembankes.

NLH: Jeg gennembankes, indvendigt og udvendigt, samtidig. En knytnæve indeni, en knytnæve uden-på. Blødning aftager. Jeg er frelst nu. Hvor er du?

KT: Vi var seks kvinder på hver stue. Og der var en hulken og gråd. Fra mødrene! Når deres børn blev hentet igen. Det er da klart! Men så har vi det igen, det der med bevidstheden. For hvorfor gjorde man ikke oprør mod det? Hvorfor sagde man ikke, nej, jeg vil ikke! Jeg beholder mit barn her hos mig! Barnet skal ikke ligge derinde i vuggehallen!

NLH: Jeg holder dig, jeg placerer dig. Du ser, du afventer min aktivering af din sensor. Og jeg vender tilbage til din fødsel og dit navn.

KT: Jeg tænker på Mary Shellys *Frankenstein*. At lave et kunstigt menneske ... kan man modtage den anden. Kan man modtage en, der ikke ligner en selv. Og det var det, Derrida skrev om i forhold til gæstfrihed, det at kunne åbne sig for andre, kunne omfavne andre. Som med graviditet. Der modtager man barnet, men kan man omfavne det? Ja, det var det, jeg ikke kunne. Jeg kunne slet ikke tage det der fremmede ind. Det der barn.

NLH: Men din krop gjorde det, tog imod barnet, da du blev gravid. Hvad så efter fødslen?

KT: Der kunne jeg heller ikke. Barnet var helt fremmed for mig. Jeg blev jo adskilt fra hende i de første tre uger. Så det var ligesom et fremmed væsen, jeg havde med hjem. For jeg havde ikke lært hende at kende, for jeg havde ikke haft hende,

sådan rent fysisk. Jeg havde slet ikke lært at omgås den krop der. Det var en fuldstændig fremmed ting for mig. Langt senere fandt jeg ud af, at jeg havde en uerkendt fødselsdepression. Det har jeg også skrevet om ...

NLH: 50 år senere ...

KT: *Erindring om kærligheden*.

NLH: I dag med fødsler, der har man en masse vi-den, redskaber ... og teknologi.

KT: Ja, som skal gøre det mere sikkert.

NLH: Men der er ikke så meget tid ... til omsorg.

KT: Ja, der er ikke så meget personale nu, fordi nu har du jo maskiner til at overtage ... overvågningen. Men der er også den der tryghedsnarkomani i dag. Også i andre forhold. Det må ikke gøre ondt. Og der må ikke ske noget. Altså, du kan jo ikke være 100 % sikker på, at du ikke får en tagsten i hovedet alligevel.

NLH: Ja, frygten, som vi talte om før. Frygten for smerten. For det, der er svært. Det, som er hårdt. Frygten for det – eller den – ukontrollerede. Frygten for det fremmede, for det ukendte.

KT: Ja, det er skræmmende. Det skal være, som det plejer, ik? Nej, jeg synes, der er en overdreven kuvøsetilstand i dag.

NLH: Ja, så det er vigtigt at lære fra andre steder, fra andre, fra den anden. Og være åben over for

det ukendte, den ukendte, de ukendte. Vi lærer for eksempel af hinanden, fordi vi er fremmede for hinanden.

KT: Ja, der er kommet sådan en lukkethed, netop også over for det fremmede. Men det rammer jo os selv. For jo mere du kan favne, jo mere får du. Og jo mindre du kan favne, jo mindre får du, og jo mere tørrer du ud. Lukketheden, den undergraver os selv og vores samfund. For vi får styrke af at kunne modtage og tage for eksempel flygtninge ind. Og vi bliver svækkede af at udelukke ...

NLH: I graviditeten modtager kroppen jo et fremmedlegeme. Det er moderkagen, der er bindeleddet, og igennem den strømmer der næring og celler til foster fra mater. Men den ene modtager ikke kun fra den anden, det går begge veje rundt: Den gravide modtager – gennem moderkagen – stamceller fra fosteret, som kan reparere skader i kvindens væv og gøre moderkroppen stærkere.

KT: Kvinder, der har gennemlevet en graviditet, er faktisk kimærer.

NLH: Samtidig med graviditet og moderskab kom sproget for alvor ind i min kunstpraksis.

KT: De maler på vores kropsbillede, de overtager vores arkiver, vores historier. De udvider vores praksis. Vi skriver, mens vi ammer.

NLH: Igennem legen med materialerne opdager vi vigtigheden ved ...

KT: At skabe sammen frem for at skabe selv.

NLH: At inkludere frem for at ekskludere. At være opmærksomme ...

KT: På potentiale og værdi i samskabelse.

NLH: Angsten er en drivkraft for mig. Som mor-kunstner vil jeg kunne blive mistænkt for at være en ikke-god-nok-kunstner, for kan jeg nu være der ordentligt, sådan 100 %, for min kunst, som det enerådige kunstnergeni. Og som kunstnermor vil jeg kunne blive mistænkt for at være en ikke-god-nok-mor, for kan jeg nu forsørge mit barn og give nok opmærksomhed, er jeg for egoistisk, eksponerer jeg ikke mig selv – og måske mit barn – lidt for meget og så videre.

KT: Der er meget at kæmpe for endnu. Som mødre og som kunstnere. Kollektiv bevidsthed er en langsommelig proces. Og i processen kan man stå alene.

NLH: Der kan opstå angst i forbindelse med at blive bevidst om sprogets magt, og i processen med at genfinde moderens tabte, fortrængte, censurerede stemme efter det kulturelle drab på moderen.

KT: Dét er i sig selv en angstfuld proces.

NLH: Og med graviditet, fødsel og moderskab kommer angsten.

KT: Angst i relation til det at skulle føde, angst i relation til det at blive mor: at blive ansvarlig for et andet menneske – eller andre eller andet.

NLH: Jeg er helt konkret bange for at dø, og at

efterlade min datter uden en mor. Fremtiden, døden.

KT: Det, at tiden går, er altid et skridt mod døden.

NLH: Og jeg dør hele tiden. Kunsten er et fristed, hvor jeg går hen for at nyde at forsvinde, samtidig med at jeg er yderst i live – i et billede, en tidslig skulptur.

KT: Du folder det hele ind i dit hukommelseskort ...

NLH: Noget indfanges og opfanges. Spindes ind i dit bånd. Jeg bliver båndet, for evigt i dig.

KT: Jeg er næsten færdig med min bog, men det er, som om min hjerne ... den har trukket sig sammen. Altså fysisk. Det er ikke en metafor. Jeg kan mærke det. Der er ligesom sådan en hård fold.

NLH: Ja, det kan være meget fysisk det der ... den der fornemmelse af, at det næsten er slut. Jeg mener, noget var, men nu er det ude af mine hænder. Jeg har kontrolleret hvert et åndedrag. Det er nu, jeg giver slip. Jeg trækker ikke længere vejret. Skrøbeligheden siver gennem min hud sammen med angsten, en angst, der ikke er der imens, under performancen, men kommer efterfølgende, en post-performance-angst.

KT: Arbejdet med at være i en krop er på en gang lystfyldt og ubehageligt: skræmmende, overvældende, men også lystfyldt?

NLH: Arbejdet starter med en befriende udrensning ...

KT: Kun hvor der intet er, kan noget opstå.

NLH: Så derfor må jeg gøre alt omkring mig – inklusive mig selv – navnløst.

KT: Ja, man må udtømme sig, før man kan skabe noget som helst.

NLH: Hvor der intet er, er der dog altid noget. Der er altid en krop i et rum over tid. Jeg trækker vejret, og der er tyngdekraften. Der er altid et fysisk rum. Intet står stille, der er potentiale for bevægelse. Jeg accepterer, hvad der er. Jeg markerer det med begyndelser og slutninger. Her starter noget. Noget, jeg endnu ikke ved, hvad er.

KT: Det er før-sprogligt. Kroppen som materiale sat i scene.

NLH: Præcis. Mit ansigt og mit navn viger tilbage. Min krop tager pladsen, og idet jeg bliver en krop, fødes jeg som billede. Det er ikke et selvportræt. Det er ikke mig. Det er blot en ting blandt andre ting. Placeret for en tid i et rum.

KT: Hvor der er potentiale for at gentænke betydninger. Hvor kroppen potentielt kan redefineres i relation til omgivelserne, gennem de små forskydninger.

NLH: Jeg udholder at blive set, indtil jeg forsvinder. Egoet forlader min krop. I tingslighedens vold. Der er poesi i at blive ting med ting.

KT: Nogle gange er det bare så rådt, bart, rigtigt og færdigt, at det gør ondt at kigge på det bagefter. Altså, det at finde tingene frem igen. Det er det, der

er hårdt. Det er noget andet end formen. At finde sine ting frem igen, det er hårdt.

NLH: Jeg overvældes også, og jeg kan ikke overskue at se på mig selv, eller på mit arbejde, som ikke er mig, men mig.

KT: Men nerven i arbejdet er netop at træde frem.

NLH: Før performanceværket kan genopstå som medieret performance, må jeg se på mig selv i denne tilblivelse, og tilblivelse er som fødsler. Det kan gøre ondt, men det kan også være en nydelse.

KT: Sproget er det hus, vi bor i, men kroppen er ikke hus for sjælen. Nomaden er ikke hjemløs, og den før-sproglige er ikke uvidende.

NLH: Jeg omgiver og beskytter spindelsmaterialet, og bærer blod fra hjerne til hjerte, fra hjerte til fod, til hånd, til ben. Lag af lameller, hårde folder.

KT: Jeg så din performance i Museumsbygningen. Jeg kan huske, at du ikke havde tøj på. Nøgen, kroppen, en direkte kontakt. Så bliver kroppen ligesom personligheden. Altså, kroppen bliver den person. Sjælen bliver mere synlig. Man bliver også lidt ... man bliver stille.

NLH: At blive nøgen, at blives sfinks. Jeg placerer dig på gulvet, jeg knæler for dit øje med metalbælte om livet.

KT: Idet man trådte ind i rummet, gav det efter, og man blev lydløst indlemmet. Ikke i stedet for nogen anden, ikke som afløser for en forgænger ...

NLH: Men som udvækst på en overdimensioneret koral.

KT: Jeg kan ikke huske, hvad der skete. Jeg kan bare huske, at det var, som om du gik rundt om et bord. Er det rigtigt?

NLH: Mine øjne strejfer spørgende det nøgne? Spejlet siver nedad fra mine fødder, ned i den rustne rist?

KT: Jeg husker bare den der krop, som bliver en slags genstand, en skulptur. Du gik rundt om bordet. Du kom ind? Gik ud?

NLH: Gulvet var nyferniseret og blankt, uden spor af genstande eller mennesker, som ikke ville have kunnet undgå at ridse i lakken.

KT: Ved du hvad, det er erindringsforskydning. Grunden til, at jeg tror, du går rundt om et bord, det må være den firkant af spejle, som du står ovenpå, på gulvet. Det er blevet til et stort bord af træ i min hukommelse. Med bøger på! Vi stod langs væggene, men du stod jo bomstille.

NLH: Vanskeligheden ved at beskrive et bart, umøbleret værelse ligger i, at man ikke kan fastholde billedet af det, når man lukker øjnene, eller er uden for dets fire vægge.

KT: Mærkeligt nok forøges vanskeligheden, når man befinder sig i selve værelset, og vokser proportionalt med opholdets varighed.

NLH: Den, der kan gøre dette værelse betegnende, undslipper.

KT: Den anden performance, jeg så, der gik du rundt i forskellige rum. Nede i en kælder; i Malmø, i en kælder. Der var nogle tomme rum. Du havde en udstilling? Gik vi ikke rundt og fulgte efter dig i kælderrum?

NLH: Jeg er kropsdele. Jeg presser mig ind i rummet mellem radiator og væg, udstråler lys og stilhed. Jeg fordamper.

KT: Jeg tror nok, at vi befandt os cirka midt i rummet, idet vi trådte ind, men ikke som midtpunkt. Rummet var tomt for blikke. Væggene hældede udad. Vi forvissede os ikke om, at de var der. De var en selvfølge. Vi vendte aldrig ryggen til endevæggen.

NLH: Vi fortsatte fremefter, bevægede os i det hele taget frit, dog ikke så hurtigt som fugle.

KT: Jeg er glad for den her oplevelse af erindringsforskydning! Hvordan spejlet på gulvet forvandlede til et bord i min hukommelse. Jeg kan huske tomme rum med en nøgen krop. Det er noget med rumfornemmelse ...

NLH: Man skaber sine egne billeder i erindringen ... som i digtene. Det er meget konkret og meget abstrakt.

KT: Jeg er glad for, at du har taget de tekster op, for det er beskrivelser af en meget hård tid. Det kan du jo også se på dem. Det der fremmedgjorte.

NLH: Blinde ruder spejler sig i mig ...

KT: Glas som aldrig knuses, betragter en klodes forvandling ...

NLH: Til et stumt øje.

KT: Det er vigtigt for hukommelsen at lave et arkiv. Du har gjort noget godt for mig, fordi du har taget de der tekster op. For dem har jeg jo fortrængt, fordi jeg bliver dårlig tilpas.

NLH: Der er to slags dage. Dem, hvor jeg vil dø, standses, synke. Og andre, hvor jeg driver af lyst, afledes, spredes omkring ingenting. Jeg bestemmer ikke – alt afhænger af natten.

KT: Jeg synes, det var svært. Da jeg havde skrevet *I dagens anledning*, havde jeg det sådan, åh jeg orker ikke at skrive en bog mere. Men det arbejde, det hårde arbejde der, det blev ligesom splintret i de efterfølgende kollager.

NLH: Du har klippet mig op, klippet mig i stykker, klippet fødderne af mig, og pyntet mig med glimmerlim.

KT: Følg tråden i mit tyngende fald. Jeg glider ind i det foldede rum ...

NLH: Mit midlertidige hjem, mit tæppebelagte kød.

KT: Jeg havde ikke lyst til at gå tilbage til det sted, hvor jeg kom fra. Men det var jeg jo tvunget til, hvis jeg skulle videre. Tilbage til mig selv, min opvækst, landsbyen ...

NLH: I løbet af en uendelig lang nat indser jeg, at jeg er et barn, der er blevet voksen nok til at se den navnløse – og mig selv – i øjnene.

KT: Tara i *Erindring om kærligheden* er mit alter ego. Altså, sådan som mit liv var blevet, hvis jeg ikke kunne skrive. Jeg har altid en model til alle mine personer, men det havde jeg ikke til Tara. Der havde jeg kun mig selv.

NLH: Jeg genkalder mig, fremkalder alle fremtidens døtre og stemmer fra fortiden. Som spøgelse er jeg mange.

KT: Følelse, relation, lag og fortrængning, og så bare ligeud. Bare øse ud, og ja, bagefter er der overflade. Formen befriede mig for det tunge, det hårde materiale.

NLH: Det siges, det høres, kommer tilbage, bliver, slippes, går.

KT: Kredser, tramper, sprænger hjerneskallen.

NLH: Forhåbentlig hørtes det ikke, det sagte, men gled ind i totalt ophør.

KT: Jeg var 23-25 år gammel.

NLH: Jeg var 23-25 år gammel.

KT: Det var nogens hus. Længe ubeboet.

NLH: Blomsterblade og døde blade, og døden bor på gulvet sammen med solstrålerne.

KT: Jeg vil gerne se en af dine performances, hvor der er tale med, altså med stemme, for det er klart, ord betyder noget for mig.

NLH: Skal vi gå en tur?

Jeg trækker cyklen op mod Nørreport. En kvinde-skikkelse har slået følge med os. Hendes forhutlede fremtoning rører noget i dig, kan jeg se. Hendes forrevne vinterfrakke og mølædte pelshue, kluden viklet stramt om halsen svarer ikke til det varme sommervejr. Det generer os, at hun bliver ved med at gå i hælene på os uden at sige noget. Er hun døv eller en udlænding, der ikke forstår dansk? Vi beslutter os for at lade hende være i fred og sætter farten op. Kvinden småløber bag os langs søerne. Da vi når Westend, prikker hun os begge på skulderen, samtidig. Og vi vender os om. Samtidig. Kvinden står helt tæt på os i alt sit tøj og frakken, der bulner som et teaterkostume. Bag de indsunkne kinder, den blålige ansigtskulør og dybe pandefurer er der en særlig jomfruelig intelligens, der lyser ud af hende. Nu synes vi begge, at det er, som om vi har set hende før. Er det hende, som står og lurur uden for vores vinduer i mørket? Hende, der prøver at trænge ind, når vi er allermest modtagelige? Du ved, de tror, at hun er Mata Hari, solens øje, en plante, en busk, en vækst. Hun fodrer, hun nærer, hun dræber, hun dræber.

KT: Hvem er du? Hvor kommer du fra? Er du mig?

Mata Hari (MH): Lægger min hånd over nattens skælvende ansigt, piller lidt rust af min kind.

NLH: Er du mig?

MH: Nej, digt digt digt er min krop.

Med ét går det op for os begge, samtidig, hvem hun er. Hun er Alma Mater. En af mange, nærende. Hende, der tager hånd om kundskab, fostrer, hun hvisker til os:

Alma Mater (AM): Læner mig ømt mod natten, ved hjælp af et rustent gelænder finder jeg frem til min kind og skulder, finder jeg frem til min ømhed. Jern og kød. Resten er faner, tyst blafrende, spørgende ude og inde i nattens rum, i sindets rum. Død?

KT: Kom med os! Lad os gå sammen!

Vi går tavse op ad Vesterbrogade sammen. Vi når Valby Bakke. Vi går ind i Frederiksberg Have. Vi går langs hegnet. Vi går rundt bag om. Vi besøger Apistemplet. Vi går i Tempelfrontens søjlehal. Vi bevæger os mellem de 10 søjler, kaster lange skygger. Templet er kun åbent lejlighedsvist. Vi er heldige. Det er åbent nu. Vi kigger ind. Til vores forbløffelse er templet et tomt rum. Vi kan ane den tilmurede bagerste mur, der hvor der engang var indgang til Zoologisk Have. Nogle meter borte fra templet ligger et anneks, ikke meget større end et hundehus. Vi går hen til det lille vindue i gavlen og kigger ind. Vi havde ventet at finde endnu et tomt rum og bliver forskrækkede ved synet af en glatraget ung mand, som sidder i lotusstilling og

stirrer åndsfraværende på os bag ruden. Han er påfaldende mager, og vi kan ane skelettet bag den solbrændte, læderagtige hud. Vi skynder os væk derfra og løber hele vejen over til Søndermarken. Vi når lige ud af Frederiksberg Have, inden vagten lukker af for natten, låser jerngitterlåger. Søndermarken er åben hver dag året rundt, døgnet rundt. Det var kongens jagtmark. Nu findes der vilde planter, insekter i det lange græs, salamandere og tudseæg i vandhullerne og ugler i de gamle træer. Det er her, vores ledsager prikker os begge på skulderen, samtidig, igen. Hun kigger os dybt i øjnene, taler:

AM: Det ældede vildskud stikker min vinterstive håndflade, bærer mig let på sin torn af orange blod, drager min rift. Min mørketid i min tvivl sætter et tidløst syvfliget blad på min sjæl, kom med mig!

Nu er det os, der følger efter hende. Vi følger hende ned, hvor marken er vildmark, og ind, hvor den bliver skov, langs snoede stier og meget høje træer. Vi går, hvor byen er bakket, og hvor det er muligt at fare vild. Da vi når det kinesiske tempel, beder vores ledsager os om at tage afsked med hende. Hun går ind mellem træerne i skråningen. Vi bliver stående på stien, aner hendes omrids mellem buskene, i tusmørket, en nærmest kuglerund, opsvulmet skikkelse. Hun ser rejseklar ud. Hun hvisker, nikker frem for sig, som om hun taler til et usynligt vidne:

AM: I bjergenes vilde ensomhed trækker jeg grannåletæppet hen over mig. Mørket tøver ikke. På randen knuger, med strittende nåle, det ukendte i mig; åbner, åbner. Men sørg ikke over mig. Sørg ikke over jeres ensomme frem og tilbage. Min time er rusten, mit digt har forladt jeres banede myrevej, sørg ikke. Dybere kysses mit unge digt af liv. Dødeligt kryber det over, under, gennem mig. Digt er myrdet håb.

Det lyser op et øjeblik, i gule og orange farver. Alma Mater viser sig som den løve, der tilgiver alle synder. *Κατανόξαθη*. Vi kan ikke længere se hende. Jeg. Du. Vi står tilbage med *सुखम्*. Mørket samler sig helt om øverste vagtrum. Døren til hjernen er allerede sprængt. Hvad er det, vi har? Hvad er det, vi mangler? Hvad er det? Hvad er det, vi ser med fyrtårnets angst? Med fyrtårnets angst, hvad er vi? Vi klamrer os fast på havet, to hjerter med nødblus ombord. Med ord som våben i kamp mærker vi de helbredende, skabende kræfter. I forening af bevidsthed og energi går vi tilbage mod byen.

NLH: Jeg, hård som sten, langsomt smeltende. Du tror, jeg er en havfrue uden ansigt, men så ser du en fugl, en orm, et insekt.

KT: Der er langt mellem træerne, tågen danner broer. Duften undslipper forgreninger, sneen er fortabt.

NLH: Det knaser i skoven, du er et hus. Du dufter af træ og mørke, du er helt analog.

KT: Uden for dig selv opløses du i mycelier, der baner sig vej mod randen af det sete.

NLH: Samtidig binder din krop sig for øjnene og stopper ørerne til ...

KT: Vandrer gennem spredte gader, vil afgrænse sin spejlvendte ryg.

NLH: Jeg fodrer dig med kemiske væsker, du indånder duften. Du elsker den duft.

KT: Vi kunne f.eks. lade dagene komme i rækkefølge, og nummerere dem i overensstemmelse med de forventede resultater af vores planlagte møder?

NLH: Vi kunne ved en altomfattende udregning forebygge afskeden, og aldrig komme tæt på, men indtale erklæringer på bånd, og se film af udformede verdener?

KT: Vi kunne anbringe os i det absolutte kuldepunkt, for at forhindre tiden i at nærme sig vore uspolerede ejendele?

NLH: Eller vi kunne foregribe morgenerne ved at springe gennem vinduet, og lade os glide ned ad lagentovet, inden brandvæsenet kommer for at redde os. På et øjeblik.

KT: Vi ankommer, kommer til syne i omrørte hjem, i en krop, som er mor, men ikke en mor.

NLH: Nu er jeg dit vidne.

KT: Lys glider foran massive genstande og gennemskinner dem, de forsvinder. Jeg forskydes mod deres tilsyneladenhed og opløses, bliver fjernere end nethindebilleder.

NLH: Der kommer en lille smule lys ind i mig. Det rører sig lidt derinde, ganske lidt. Noget nyt har bevæget mig, som om jeg havde taget et første skridt i det indre.

KT: Du stopper dig selv ind i min mund, og jeg er ved at blive kvalt. Stop dig lidt mindre ind i mig, og lad mig se dig.

NLH: Jeg ville så gerne se dig, mens du giver mig mad. Og ikke tabe mine/dine øjne af syne, når jeg åbner munden for dig. Og også have dig hos mig, når jeg drikker, mens jeg drikker dig.

KT: Bliv ved med at være udenfor. Opslug ikke dig selv, opslug ikke mig i det, som går fra mig over i dig.

NLH: Vi ville spille bold, du og jeg. Men hvem ville se, at det er billeder, som kastes frem og tilbage mellem os? At du hele tiden giver mig nogle, og jeg giver dig nogle. Og at vi hele tiden har brug for en genstand, der skal kastes fra den ene til den anden, for at det kan foregå? Jeg kaster et billede til dig, du sender det tilbage til mig, du griber det igen ...

KT: Du griber dig i det, og du kaster mig et: Vil du have lidt honning? Det er spisetid. Du må spise for at blive stor.

NLH: Du ser dig i spejlet, og din mor er allerede

derinde. Og snart også din datter som mor. Hvor er du mellem de to? Hvor finder, genfinder, du din plads? Hvilken ramme skal du sættes i? Og hvordan skal du lade dit ansigt komme til syne der, uden nogen form for maske?

KT: Det er aften. Og nu, hvor du er alene, og ikke længere har noget billede, du skal udholde eller trænge dig på med, afklæder du dig al din stads. Du fjerner dit ansigt som datter af en mor, som mor til en datter. Du mister din spejlbelægning. Du tør op, du smelter, du løber ud af dig selv.

NLH: Og den ene bevæger sig ikke uden den anden ...

KT: Men vi bevæger os ikke sammen.

NLH: Når den ene kommer til verden, vender den anden tilbage under jorden.

KT: Når den ene bærer livet, dør den anden.

NLH: Og det, jeg forventede af dig, var dog, at når du lod mig komme til verden, ville du også forblive i live.

KT: Kimære, hver gang du skyder, dør jeg en smule. Første gang jeg så ind i dine øjne, så jeg liv, jeg havde mærket.

NLH: Det er ikke navlestrengen, der cuttes. Det er moderkagen, der spøger.

KT: Det var dér, det begyndte. Det var dér omkring fødslen, jeg begyndte at skrive.

Kirsten Thorup og Nanna Lysholt Hansen, samtaler, København, 25.08.2022, 20.12.2022 og 17.05.2023, transskriberet og redigeret i 2024.

Christensen, Inger. *Lys*. Gyldendal, 1962.
Hansen, Nanna Lysholt. *kamerakroppen* og *OBSTETRISK AFDELING/ fødsel/ svangre*. Forlaget bastard, 2023.
Irigaray, Luce. *Og den ene bevæger sig ikke uden den anden*. Oversat af Ida Andersen. Rosinante, 1985.
Thorup, Kirsten. *Indeni – udenfor*. Gyldendal, 1967.
Thorup, Kirsten. *I dagens anledning*. Gyldendal, 1968.
Thorup, Kirsten. *Erindring om kærligheden*. Gyldendal, 2016.
Thorup, Kirsten. *Mørket bag dig*. Gyldendal, 2023.

Oh-Oh-Oh, fort/ma(man) ... On Nanna Lysholt Hansen’s Dura Mater Series

TINA KINSELLA

PART ONE

1. Unhomely, Womb-Mother-Thing

Only rarely does the psychoanalyst feel impelled to engage in aesthetic investigations, even when aesthetics is not restricted to the theory of beauty, but described as relating to the qualities of our feelings.¹
Sigmund Freud, “The Uncanny”

The photographic image has long been associated with Sigmund Freud’s concept of *the uncanny*. First developed in his 1919 essay of the same name, the uncanny or *unheimlich* denotes an aesthetic quality unrelated to traditional accounts of the beautiful. On the contrary, the Freudian uncanny is associated with “the realm of the frightening, of what evokes fear and dread” and has the quality of anxiety which is related to “feelings of repulsion and distress”.² Experience of uncanny anxiety arises when material that was “long familiar to the psyche” and “estranged from it only through being repressed” erupts from the unconscious to provoke the compulsion to repeat, and Freud is clear that this material is specifically maternal in origin:³

... if someone dreams of a certain place or a certain landscape and, while dreaming, thinks to himself, “I know this place, I’ve been here before,” this place can be interpreted as representing his mother’s genitals or her womb. Here too, then, the uncanny [the ‘unhomely’] is what was once familiar [‘home-ly,’ ‘homey’]. The negative prefix *un-* is the indicator of repression.⁴

According to Freud, our original home-place of the womb is not intrinsically anxiety-inducing but becomes so through the process of repression itself. Maternal material, repressed during infantile processes of separation and individuation from the mother, retroactively become associated with adult sexuality and desire. Whilst this repression is necessary for separation between mother and child to occur (so that the Oedipus Complex and Castration can be successfully transited), it is never complete as it continues to haunt the subject through uncanny eruptions that can only be experienced and understood as repulsive and distressing. One may ask if the subject is not inestimably devalued when the womb is designated derelict and the primordial material ground is so irreparably debased.

In *The Mother in the Age of Mechanical Reproduction* (2012), Elissa Marder specifically relates the maternal body to the concept of the uncanny and to the photographic medium. Distinguishing the maternal body as the first object of infantile attachment from what she terms the *maternal function*, for Marder the maternal uncanny indexes the processes by which the event of “being born is expressed in the psyche”.⁵ As one’s birth is always already an enigma (having taken place in an immemorial, dislocated time-space), the uncanny maternal function becomes manifest through disturbances